

Gezinsvorming en gezinshereniging

Inhoud

Inleiding	p.2
Aanbevelingen	p.3
Vrouwen correct en begrijpelijk informeren	p.3
Educatieve brochure over gezinshereniging	p.3
Informatie en preventie door Belgische ambassades	p.3
Hulpverleners correct en begrijpelijk informeren	p.3
Informatie op het web en e-mailnieuwsbrief van DVZ	p.4
Vormingsmodule en vorming op de werkvloer	p.4
Rechtsbescherming en rechtszekerheid	p.4
Rechtszekerheid en beschermstatuut voor slachtoffers van geweld	p.4
Eenduidige criteria voor het uitvoeren van procedures	p.5
Niet-discriminerend familierecht	p.6
Gelijke immatriculatieperiode en mogelijkheid tot tijdelijk verblijf	p.6
Uniforme huwelijksleeftijd van 18 jaar	p.6
Betere dienstverlening en coördinatie van het beleid	p.6
Betere toegang en dienstverlening van DVZ	p.6
Beter gecoördineerd beleid en structureel platformoverleg	p.6
Ministeriële conferentie over gezinshereniging	p.6
Hulpverlening en onthaalbeleid	p.7
Een doorverwijsgids – sociale kaart	p.7
Vluchthuizen: toevlucht voor alle mishandelde vrouwen	p.7
Voldoende financiële middelen	p.7
Ruimer en intensiever aanbod 'taallessen'	p.7
Kwalitatieve 'maatschappelijke oriëntatie' voor alle nieuwkomers	p.7
Drempels om cursussen te volgen wegwerken	p.7
Ontmoetings- en conversatiegroepen	p.8
Vrouwenontmoetingscentra	p.8
Beroepsopleidingen en stages voor nieuwkomers zonder ervaring	p.8
Betere en snellere valorisatie van 'buitenlandse diploma's'	p.9

Inleiding

Juridisch wordt een onderscheid gemaakt tussen 'gezinsvorming' en gezinshereniging. Men spreekt van 'gezinsvorming' wanneer iemand naar België komt 'met het oog op een huwelijk'. Men spreekt van 'gezinshereniging' voor mensen waarvan de band voordien al gevestigd is, door huwelijk of afstamming. Onderstaande aanbevelingen betreffen mensen die via een huwelijk naar België komen, zonder evenwel een onderscheid te maken tussen gezinsvormers en gezinsherenigers. In de aanbevelingen spreken wij van gezinsherenigers.

Vrouwen die via gezinshereniging naar België komen hebben een preciaire verblijfsstatus. De afhankelijke verblijfstatus in de eerste maanden van het huwelijk leidt soms tot chantage, geweld en misbruiken tegenover de afhankelijke partner. Gebrek aan correcte informatie over hun rechten en plichten, gebrek aan kennis van onze samenleving, aan kennis van de taal, aan kennis van en ervaring met administratieve overheden en met het rechtswezen, het wegvallen van het sociale netwerk ... in combinatie met een complexe procedure, fragiele juridische positie en soms misbruiken zoals verstoting, gedwongen huwelijk, schijnhuwelijk, intrafamiliaal of partnergeweld... leidt nog steeds tot schrijnende situaties.

Zowel misbruiken als misvattingen kunnen deels ondervangen worden indien:

- de overheid meer oog heeft voor preventie;
- meisjes en vrouwen over correcte en begrijpelijke informatie kunnen beschikken m.b.t. hun rechten en plichten, de procedures, mogelijke hulpverlening, sociale netwerken en het vrouwenverenigingsleven... waarbij vooral preventieve tips cruciaal kunnen zijn;
- meisjes en vrouwen kunnen rekenen op een duidelijk engagement van rechtsbescherming vanwege de Belgische staat indien ze slachtoffer zijn van mishandeling binnen het huwelijk, van intrafamiliaal geweld, van een gedwongen huwelijk, van een schijnhuwelijk ...;
- een betere coördinatie van alle beleidsniveaus, structureel overleg tussen alle betrokken diensten en organisaties en eenduidige uitvoeringsbesluiten voorhanden zouden zijn;
- maatregelen genomen worden om het (eventuele) sociaal isolement van nieuwkomers te doorbreken, met daarbij in het kader van het onthaalbeleid bijzondere aandacht voor vrouwen en meisjes
- maatregelen genomen worden om de hulpverleners te informeren en sensibiliseren

Aanbevelingen

Vrouwen correct en begrijpelijk informeren

Er moeten maatregelen genomen worden om vrouwen en meisjes die in het kader van gezinshereniging naar België komen correct en begrijpelijk te informeren.

- **Educatieve brochure over gezinshereniging**

De overheid moet een educatieve brochure over gezinshereniging die vrouwen en meisjes correct en begrijpelijk informeert over hun rechten, plichten en procedures m.b.t. gezinshereniging, laten maken.

De brochure moet ook illustraties van mogelijke problemen, praktische informatie en preventieve tips bevatten zoals 'wat kan en moet je doen ingeval van ...', 'hoe kan je voorkomen dat ...', alsook adressen van organisaties in België waar vrouwen terecht kunnen voor informatie en hulpverlening.

De brochure moet ruim worden verspreid naar alle vrouwen en betrokken diensten en organisaties; ze moet ook in de talen van de belangrijkste landen van herkomst beschikbaar zijn. Voor de brochure moet een regelmatig herdruk en update worden voorzien.

- **Informatie en preventie door Belgische ambassades**

Belgische ambassades en consulaten zijn het best geschikt als eerste informatiepunt voor gezinsherenigers en kunnen een belangrijke rol spelen in het voorkomen van misbruiken en misverstanden.

Op en via alle Belgische ambassades en consulaten moet de educatieve brochure over gezinshereniging systematisch ter beschikking van vrouwen en meisjes worden gesteld. De brochure moet daarnaast gepubliceerd worden op de website van de ambassade; ook in de belangrijkste talen van het land waarvoor de ambassade het contactpunt is.

Tegelijk en aansluitend kunnen en moeten de ambassades vrouwen informeren over mogelijke moeilijkheden en kansen voor nieuwkomers in onze samenleving, over de maatschappelijke status van vrouwen in de Belgische samenleving, over mogelijke misbruiken binnen de procedure van gezinshereniging en over preventieve maatregelen die de vrouwen zelf kunnen nemen.

Meisjes en vrouwen moeten direct (niet via-via) over deze informatie kunnen beschikken. Minstens de persoonlijke overhandiging van de informatie op de ambassade, bij voorkeur gekoppeld aan een persoonlijk onderhoud met de betrokkenen is hiertoe aangewezen.

Hulpverleners correct en begrijpelijk informeren

Alle betrokken diensten, instellingen, organisaties en personen die met vragen van vrouwen over gezinshereniging worden geconfronteerd moeten over correcte en begrijpelijke informatie kunnen beschikken.

▪ **Informatie op het web en e-mailnieuwsbrief van DVZ gezinshereniging**

De publicatie van de educatieve brochure over gezinshereniging en de aanmaak van een infodossier op de website van de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) lijkt hiertoe het meest aangewezen.

Deze dienst krijgt best ook de verantwoordelijkheid voor het systematisch up-to-date houden van alle informatie m.b.t. gezinshereniging, evenals voor de publicatie en verspreiding hiervan.

De aanmaak van een luik 'veelgestelde vragen en antwoorden' binnen de informatie op het web webdossier geeft niet alleen de mogelijkheid om op basis van concrete gevallen, systematisch praktische tips en antwoorden op te nemen in deze informatiepagina het webdossier, maar werkt ook tijds- en arbeidsbesparend voor de dienst.

De publicatie van een periodieke e-mailnieuwsbrief kan hierbij verder ondersteunend werken.

▪ **Vormingsmodule en vorming op de werkvloer**

Hulpverleners, ambtenaren van de burgerlijke stand, politiemensen, juristen, advocaten, advocaten in opleiding, medewerkers van justitiehuisen, interculturele bemiddelaars, maatschappelijke werkers en andere personen die met vragen en problemen rond gezinshereniging geconfronteerd worden, moeten toegang hebben tot een bijkomende vorming op de werkvloer.

Deze vorming moet op regelmatige tijdstippen georganiseerd worden.

De vorming moet naast een theoretische luik over rechten, plichten en procedures, ook aandacht hebben voor concrete problemen op het terrein, voor de sociaal-culturele achtergrond van vrouwen en voor interculturele en genderaspecten die een rol kunnen spelen in hun relatie met vrouwelijke nieuwkomers, waaronder gezinsherenigers.

Hiertoe zou de overheid een vormingsmodule moeten laten uitwerken.

Rechtsbescherming en rechtszekerheid

▪ **Rechtszekerheid en beschermstatuut voor slachtoffers van geweld**

Er moeten duidelijke criteria komen voor ambtenaren van de Dienst Vreemdelingenzaken, van de burgerlijke stand, de politie en voor magistraten m.b.t. welke procedure men moet volgen ingeval van voortijdig uit elkaar gaan van het koppel ten gevolge van mishandeling binnen het huwelijk, intrafamiliaal geweld, schijnhuwelijken (waarvan de nieuwkomer het slachtoffer is) en verstoting. De erkenning van geweld op vrouwen en meisjes als schending van de mensenrechten moet hierbij voorop staan.

Het principe van bescherming en van rechtszekerheid voor het slachtoffer moet hierbij voorop staan. Slachtoffers van geweld moeten onafhankelijk van hun nationaliteit of verblijfsstatus – onder dezelfde voorwaarden als Belgische onderdanen – kunnen

beschikken over dezelfde rechten en gerechtelijke procedures. Ze moeten een beroep kunnen doen op bijstand in de vorm van informatie, bemiddeling, juridische en maatschappelijke hulpverlening, evenals op verblijfszekerheid voor minstens de duur van de procedure.¹

Tegelijk moeten er maatregelen genomen worden om te voorkomen dat klachten van deze vrouwen over geweld en misbruik genegeerd of geseponeerd worden en om te voorkomen dat een klacht tot uitzetting van het slachtoffer zou leiden. In geval van een officiële klacht, moet in alle geval een verblijfsvergunning voor de periode dat de rechtszaak duurt worden verleend, zodat de rechten van de verdediging gevrijwaard blijven; dit moet ook aanleiding kunnen geven tot een permanente verblijfsvergunning.

Voor die gevallen waarin op basis van beschikbare sociale, culturele en antropologische informatie over de positie van vrouwen en meisjes in het land van herkomst, kan aangetoond worden dat een menswaardig leven bij terugkeer naar het herkomstland onmogelijk verzekerd kan worden – omwille van discriminatie van vrouwen en meisjes en van de status en positie van vrouwen en meisjes in die samenleving – moet een permanente verblijfsvergunning worden verleend.² Voor de concrete uitwerking van een beschermstatuut kan de wettelijke regeling voor de bescherming van slachtoffers van mensenhandel model staan, zowel wat betreft de juridische bescherming, juridische hulpverlening en verblijfsrecht als m.b.t. het bestraffen van de daders.

Bij het overleg voor de concrete uitwerking van de criteria voor een bijzonder beschermingstatuut voor vrouwen die slachtoffer worden van hun huwelijk, moeten ook de vrouwenorganisaties worden betrokken.

▪ Eenduidige criteria voor uitvoeren van procedures

Er is nood aan eenduidige criteria voor ambassadepersoneel, ambtenaren van de burgerlijke stand en voor politiemensen m.b.t. de uitvoering van de procedures en regels i.v.m. gezinshereniging. Bijvoorbeeld m.b.t. welke papieren nodig zijn, het bekomen van geldige documenten bij de burgerlijke stand, het horen/aflleggen/noteren van verklaringen van betrokken gezinsherenigers, de inkomensgarantievereiste, het bekomen van een toeristenvisum, het bekomen van een visum met het oog op het sluiten van een huwelijk....

¹ Deze rechtbescherming van en verblijfsvergunning voor het slachtoffer zal geen misbruiken in de hand werken omdat tegelijk een klachten- en strafprocedure wordt voorzien; net zo min als de wet op de bescherming van slachtoffers van mensenhandel oorzaak is van een toename van het fenomeen met het oog op misbruiken van het daaraan gekoppeld verblijfsstatuut.

² De systematische integratie van sociaal-culturele en antropologische informatie over de status en positie van vrouwen in het CEDOCA-bestand is hiertoe aangewezen. Rapporten van internationaal erkende mensenrechtenorganisaties zoals bijvoorbeeld Human Rights Watch en Amnesty International, landenrapporten bij en aanbevelingen en bemerkingen van het Comité bij het Verdrag tot uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen, kunnen deze informatie helpen stofferen.

Niet-discriminerend familierecht

- **Gelijke immatriculatieperiode en mogelijkheid tot tijdelijk verblijf**

Er moeten wetgevende maatregelen genomen worden om de criteria in geval van huwelijk tussen Belgen/EU-burgers enerzijds en partners van andere vreemdelingen anderzijds gelijk te stellen (om deze discriminatie op te heffen). Ook de partner van een derdelander moet in geval van breuk van het huwelijk een tijdelijk verblijf kunnen krijgen en de periodes van het attest van immatriculatie moeten gelijkgesteld worden.

- **Uniforme huwelijksleeftijd van 18 jaar**

Het criterium van de huwelijksleeftijd in het kader van gezinshereniging moet hetzelfde zijn als voor Belgische onderdanen en moet – voor alle herkomstlanden en onder dezelfde voorwaarden - uniform opgetrokken worden tot 18 jaar voor jongens en meisjes. Artikel 40 van de Vreemdelingenwet zou in die zin aangevuld moeten worden.

Betere dienstverlening en coördinatie van het beleid

- **Betere toegang en dienstverlening van DVZ**

Er is nood aan een betere toegankelijkheid en dienstverlening van de Dienst Vreemdelingenzaken. De publicatie van informatie op de website van DVZ, de aanmaak van een e-mailnieuwsbrief in combinatie met de mogelijkheid tot e-mailcorrespondentie met de dienst kan hiertoe een aanzienlijke bijdrage betekenen.

- **Beter gecoördineerd beleid en structureel platformoverleg**

Er is nood aan een (betere) coördinatie van het federale, Vlaamse en lokale beleid en aan een (betere) uitwisseling van informatie. De organisatie van een gestructureerd platformoverleg tussen de verschillende overheden, diensten en instellingen die met de materie 'gezinshereniging' geconfronteerd worden is hier aangewezen. Dit platformoverleg moet door de federale overheid georganiseerd worden. Bij dit zouden ook de onthaalbureaus, de vluchthuizen en vrouwenorganisaties betrokken moeten worden.

- **Ministeriële conferentie over gezinshereniging**

De federale ministers van binnenlandse zaken en van gelijke kansen voor mannen en vrouwen worden verzocht om in overleg met de Gemeenschappen, steden en gemeenten een ministeriële conferentie over gezinshereniging te organiseren. De conferentie zou een stand van zaken van (mogelijke) knelpunten en mogelijke oplossingen moeten aanreiken. Bij dit overleg moeten ook de organisaties uit het middenveld, waaronder de vluchthuizen en de vrouwenorganisaties, worden betrokken.

Hulpverlening en onthaalbeleid

▪ Een doorverwijsgids – sociale kaart

Voor alle regio's zou een doorverwijsgids/sociale kaart met adressen van mogelijke hulpverlening voor gezinsherenigers moeten worden opgesteld. Deze gids moet ruim verspreid worden.

De *'Gids voor juridische bijstand en rechtshulpverlening aan etnisch-culturele minderheden in Brussel'* die door de Foyer ontwikkeld werd kan hiervoor model staan. Maar in deze gids moeten ook adressen opgenomen zijn waar vrouwen terecht kunnen voor psychosociale, juridische, materiële, medische en andere ondersteuning en hulpverlening, waaronder adressen van vluchthuizen en vrouwenorganisaties.

▪ Vluchthuizen: toevlucht voor alle mishandelde vrouwen

Vluchthuizen moeten ook gefinancierd worden voor hulp aan mishandelde vrouwen en meisjes die geen wettelijke verblijfstatus (meer) hebben, maar die een klacht hebben ingediend. De bestuursraden van de CAW's moeten hiervoor voldoende middelen voorzien en vrijhouden, zodat voldoende opvangcapaciteit beschikbaar is, ook 'illegale' vrouwen opgevangen kunnen worden en in regio's waar geen vluchthuis voorhanden is, er een kan opgericht worden.

▪ Voldoende financiële middelen

De overheid moet voldoende financiële middelen vrijmaken voor kwalitatieve onthaaltrajecten voor alle nieuwkomers.

▪ Ruimer en intensiever aanbod 'taallessen'

Zowel binnen het circuit van de basiseducatie als binnen de Centra voor Volwassenenonderwijs moet het aanbod 'taallessen' verruimd worden: het aantal beschikbare plaatsen moet uitgebreid worden en de taallessen zouden intensiever gegeven moeten worden.

▪ Kwalitatieve 'maatschappelijke oriëntatie' voor alle nieuwkomers

De cursus 'maatschappelijke oriëntatie' is een even belangrijke stap in het inburgeringsproces als de cursus 'taal'. De cursus maatschappelijke oriëntatie moet blijven bestaan. Deze cursus moet niet enkel voor laaggeschoolden worden georganiseerd, maar voor alle alle nieuwkomers en zowel binnen de Centra voor Volwassenenonderwijs als binnen de Centra voor Basiseducatie worden aangeboden.

In deze cursus moeten vrouwen enerzijds op een zeer praktische manier kunnen kennismaken met allerlei aspecten van de nieuwe samenleving waarin zij terechtkomen, maar anderzijds moeten ook volgende onderwerpen aan bod komen: mensenrechten, rechten van de vrouw en democratie, sociale zekerheid, verblijfsstatuut van nieuwkomers, waaronder rechten, plichten en procedures m.b.t. gezinshereniging.... Uitgangspunt moet zijn: de zelfredzaamheid en empowerment van vrouwen bevorderen.

▪ Drempels om cursussen te volgen wegwerken

De overheid en de onthaalbureaus moeten maatregelen nemen om bestaande drempels voor het volgen van de cursussen weg te werken.

Er moeten bijzondere inspanningen gedaan worden om ook analfabete nieuwkomers te bereiken. Hiervoor moeten voldoende middelen voorhanden zijn, zodat ook huisbezoeken ingesloten kunnen worden in de werking.

Op enkele tijdstippen en in functie van de proportionele aanwezigheid van anderstalige cursisten zou de cursus 'maatschappelijke oriëntatie' in de moedertaal moeten worden gegeven.

Er moeten initiatieven genomen worden die de schoonfamilie en echtgenoten van de vrouwelijke gezinsherenigers informeert en sensibiliseert m.b.t. het belang van het volgen van onthaaltrajecten.

De onthaaltrajecten (taallessen en maatschappelijke oriëntatie) zijn van essentieel belang om de participatie van nieuwkomers aan het maatschappelijk leven mogelijk te maken. Daarom moet het volgen van de onthaaltrajecten voor alle nieuwkomers verplicht worden gesteld.

Elk onthaalbureau zou bijzondere aandacht moeten hebben voor deze doelgroepen.

▪ **Ontmoetings- en conversatiegroepen**

Er is nood aan de organisatie van ontmoetings- en conversatiegroepen waarin vrouwen leren om zich vlot uit te drukken in de nieuwe taal. Deze zou als opvolgingsmodule binnen het onthaalbeleid georganiseerd kunnen worden.

Deze activiteit kan echter meerdere functies tegelijk vervullen: niet alleen het vervolmaken van de taal, maar ook ruimte bieden voor maatschappelijke oriëntatie, bespreken van problemen, bevorderen van persoonlijke ontplooiing en emancipatie, leggen van sociale contacten, uitbouwen van een nieuw sociaal netwerk... Dergelijke activiteiten moeten daarom ook door het informele circuit van vrouwenverenigingen georganiseerd kunnen worden. Zij moeten daarvoor beroep kunnen doen op projectsubsidies.

▪ **Vrouwenontmoetingscentra**

Sociaal isolement van vrouwen en meisjes moet voorkomen en/of doorbroken worden. Ontmoetingen met andere vrouwen kan voor nieuwkomers zowel een preventieve als een curatieve functie hebben.

Daarom zouden projecten opgezet moeten worden die deze vrouwen toelaten om andere vrouwen te ontmoeten en ervaringen uit te wisselen, zodat hun draagkracht versterkt wordt en sociaal isolement doorbroken. Deze projecten moeten/kunnen zowel binnen als buiten de onthaaltrajecten worden opgezet. Nauwe samenwerking met de vrouwenorganisaties en vrouwenbeweging is in deze alleszins aangewezen. Vrouwenorganisaties moeten hiervoor een beroep kunnen doen op projectsubsidies.

▪ **Beroepsopleidingen en stages voor nieuwkomers zonder ervaring**

Participatie aan betaalde arbeid is sterk emancipatorisch en een fundamenteel mensenrecht van vrouwen. Vrouwelijke nieuwkomers, waaronder gezinsherenigers, kunnen vaak geen relevante werkervaring voorleggen omdat zij in het herkomstland niet mochten of konden werken. Dit betekent een extra drempel voor toegang tot de arbeidsmarkt. Voor hen zouden beroepsgerichte opleidingen en stagemogelijkheden ingericht moeten worden.

▪ **Betere en snellere valorisatie van 'buitenlandse' diploma's**

Voor hoger en hoogopgeleide nieuwkomers zijn de mogelijkheden op de arbeidsmarkt beperkt omdat hun diploma's niet erkend worden. Voor hen moeten er maatregelen genomen worden die een betere en snellere valorisatie van hun beroepskwalificaties toelaat.

Als tussenstap naar een definitieve wettelijke regeling zou in een experimentele fase een vergelijkende cultuurneutrale test naar de beroepskwalificatie, met daaraan gekoppeld een korte bijkomende opleiding (indien nodig) en een stageformule hiervoor een oplossing kunnen bieden.